

HET ALBUM AMICORUM VAN JOHAN VAN MATENESSE

Koninklijke Bibliotheek aanvraagnummer 133 M 88

Samenstelling Anton C. Zeven, Wassenaar 2017.

Sleutelwoorden: album amicorum, Matenesse,

Adelsdorf	Ortt, Michael
Adlersdorff	Oyenbrugge, zie N.N.
Flachstein	Pfalz, Christian van der
Halleg, Adamus ab	Pfalz-Neuburg, Johann Friderich von der
Hallegg, Adam vom	Pfalz-Neuburg, Philipp Ludwig von der
Hartmansberg	Pfalz-Sulzbach, August von der
Hartmanspel, Hanns Christoph von	Pinzenau zu Hartmanspel, Hanns
Pinzenau zu	Christoph von
Huffel, van	Reuter, Hieronymus
Kurtzius, Maximilianus	Riedesel zur Eysenbach, Harmann
Maerger, Die	Sala
Matenesse, Johan van	Salan
Mertz, Hanns	Schrorerus, Johan
Munsterberg, Karlheinz	Schröter, Joannes Fridericus
Munsterbergh, Carlh. Herzog zur	Schröter, Philippus Jacobus
N.N. > Oyenbrugge	Sulzbach, August von der Pfalz
Neuburg, Johann Friderich von der Pfalz	Sysenbach, Harmann Riedesel zur
Neuburg, Philipp Ludwig von der Pfalz	Welser, Marcus Antonius
Wildenberg	

De aanwezigheid van enkele wapens in het Album Amicorum van Johan van Matenesse (ca 1596-1653), heer van Mathenesse en Riviere, zijn mij niet duidelijk. Het lijkt er op dat uit een andere album amicorum wapens zijn geknipt. Indien dat het geval is, dan blijkt niet dat dit met toestemming van de wapenvoerder of de eigenaar van het eerdere album is gebeurd. Maar een wapenvoerder kan als Vriend ook wapenafbeeldingen in voorraad hebben om ze al of niet met een inscriptie in album van de eigenaar te kunnen aanbrenge. Maar welke betekenis moet ik hechten aan een wapen met bijvoorbeeld onderstaande bijschrift:

P 137 fol 030r Harmann Riedesel zur Eysenbach aan Johan Rudolff Schenck (-1601), s.l. 6 januari 1596

Het lijkt erop of Harmann Riedesel zijn wapentekening aan Johan R. Schenck heeft gegeven. Maar hoe komt het dan in het album van Johan van Matenesse?

Verder blijkt dat Johan van Matenesse voornamelijk bijdragen van adellijke personen in zijn album opnam. Is zijn album een afspiegeling van de kring waarin hij graag verkeerde? Maar het lijkt mij dat ook enige heraldische bijdragen uit latere jaren stammen. Werden die alsnog aangebracht of zijn het knipsels uit een andere album, zoals de wapens van de Pfalz-graven. Bijdragen van personen van lagere komaf bereikten zijn album klaarblijkelijk niet of nauwelijks.

Tot slot: Johan was een belangrijk persoon in het gewest Holland en was namens Holland aanwezig bij de besprekingen en ondertekening van de Vrede van Munster. Op het schilderij van Ter Borch staat hij afgebeeld. Zie verder voor hem het internet.

P 150 fol 18r Philippus Jacobus Schröter 4 januari 1578 en Joannes Fridericus Schröter (1559-1620)

In blauw een schuinrechts geplaatste zwarte hertshoornkever. Helmtteken: op een rode en blauwe wrong twee uitkomende naar elkaar toegewende zwarte kaken. Dekkleden: blauw en rood. Spreuk: Spes mea Christus.

N.B. Een Schröter is het duitse woord voor hertshoornkever.

P 147 fol 002r --- Sala, s.l. ca 1590-1620

KB: de naam in potlood bijgeschreven: Salan, 1594.
De beschrijving door Rietstap gegeven duidt op de naam Sala, uit Saksen.

In zwart een naakte vrouwenbovenlichaam met gouden kroon, haar en halsband, komende uit een ring waaraan drie gouden bladeren hangen (of een omgekeerde kroon), alles goud.
Helmteken: de vrouw van het schild. Dekkleden: zwart en goud.

Franstalige Rietstap: Sala = Saxe. De sable à un buste de femme de carn., cour., chevelé et hab. Or. Au-dessous du sein d'or. C.: le buste de l'écu.

Engelstalige Rietstap > Sala: sable, to a bust of maiden Proper, crowned and dressed below center Or. Crest: the bust of the shield.

P 145 fol 012r --- Die Maerger, s.l., tussen ca1590-1620

Oostenrijk.

In rood een zilveren linkerschuimbalk. Helmteken: een mannenborstbeeld, gekleed in rode mantel, waaroverheen de schuimbalk van het schild, een zwart gezicht met gouden haren en sikbaard, en met een rode omvallende puntmuts met zilveren opslag en een gouden bel aan de punt, in de opgeheven linkerhand een gouden korte scepter omhoog houdend. Dekkleden: rood en zilver.

ACZ: ook gespeld: Märger en Marger.

Rietstap: Maerger – Aut. De gu. à la bande d'arg. C.: un homme iss., hab. d'un bandé d'arg. et gu., coiffé d'un bonnet pointu bandé d'arg. et de gu., tenant un sceptre levé d'or.

P 144 fol 028r in potlood Adelsdorf, s.l. tussen ca 1590-1620

Rietstap: Silezië.

In goud twee zwarte toegewende vleugels. Helmteken: een zwarte adelaarsvlucht. Dekkleden: zwart en goud.

Von Adelsdorf, en Von Adlersdorff.

P 143 Fol 040r in potlood Flachstein, s.l., tussen ca 1590-1620.

ACZ: Freiherren.
Rietstap: Baronnen uit Oostenrijk.

In rood een zilveren goudgepunte en –geknopte roos. Op een helm een gouden kroon, getopt door de zilveren roos van het schild. Helmteken: op een gouden kroon de roos van het schild. Dekkleden: rood en zilver.

P 142 fol 062r onbekend, s.l., tussen ca 1590-1620 = Oijenbrugge.

Rietstap: Brabant.

In goud drie groene balken. Helmtteken: op een gouden en groene wrong twee olifantstrompen als het schild en verbonden door twee kunstig geschikte gouden koorden. Schilddekking: groen en goud.

ACZ: in Album amicorum van Gerard van Hacfort: Rome 1575 vermeld als Carolus van Oyenbrugge:

Ook is het wapen bekend als vijfmaal doorsneden goud en groen.

Andere spellingen: Oijenbrugge, Oeijenbrugge en Oeyenbrugge.

P141 fol 062r Geslacht Wildenberg, s.l., ca 1590-1620.

De familienaam in potlood bijgeschreven.
Ook: Wildenbergk.

In zwart een gouden dwarsbalk. Op een helm een zwarte koker met zilveren band, waaruit een bundel zwarte veren stijgt. Dekkleden: zwart en goud.

ACZ: heraldisch gezien had de band op de koker ook van goud moeten zijn.

P140 fol 084r --- Van Huffel, s.l. ca 1590-1620

In goud een horizontaal geplaatste zwarte linkervleugel. Helmtken: uit een zwarte en gouden wrong een vrouwenborstbeeld; met gouden zwartgestreepte mantel en zwarte mouwen; gezicht en ontbloot gedeelte van bovenlichaam van natuurlijke kleur; haar haren goud, haar rechter hand op de heup, haar linker los. Dekkleden: zwart en goud.

Rietstap: Elzas, Overijssel.

Huffel (van) — *Alzace, Overijssel.* D'or à un demi-vol de sa., posé en fasce. C.: une femme iss., hab. aux armes de l'écu, les bras croisés, ou hab. d'or, les manches de sa., les mains appuyées sur ses hanches.

P 139 fol 125r Hanns Christoph von Pienzenau zu Hartmann, s.l. ca 1595

KB: Hartmansberg?

Beierse adel. Ook Pinzenau von Hartman berg.

In zilver een zwarte schuinbalk, beladen met drie gouden besanten. Helmteken: op een gouden kroon een naar rechts gewende mannenborstbeeld zonder armen, het gezicht van natuurlijke kleur met zwarte sik, een witte mantel en zwarte kraag en drie gouden besanten, op het hoofd een zilveren kegelvormige muts met zwarte omslag met drie gouden knopen of penningen en getopt met een zwarte pluim. Dekkleden: zwart en zilver.

Pienzenau — Bar. (Barons, 1635. M. ét. en 1800.)
 D'arg. à la bande de sa., ch. de trois bes. d'or. Cq. cour.
 C.: un buste d'homme, posé de profil, entouré sous le menton d'un bandeau de sa, hab. d'arg., coiffé d'un chapeau pyramidal du même, le retroussé de sa. ch. de trois bes. d'or, cour. du même et sommé d'une queue de paon au nat.

De vorm van de muts wordt beschreven als een pyramide.

P 138 fFol 125v Adamus ab Halleg, s.l., 18 oktober 1595

Adam von Hallegg in Ratzenegg.

Hallegg nabij Ratzenegg, Karinthië, Oostenrijk

Tweemaal gedeeld en éénmaal doorsneden, rood en zilver. Twee helmtekens: recht helmteken: op een gouden kroon twee trompen, rechts zilver, links rood; linker helmteken: op een gouden kroon een rechter vleugel als het schild.

Rietstap:

Hallegg — Aut. (Barons, 2 nov. 1765.) Palé contre-palé d'arg. et de gu., de trois pièces. Trois eq. cour. C.: 1° et 3° un demi-vol aux armes de l'écu, celui du cot.; 2° deux proh., coupés alt. d'arg. et de gu.

Waarom de volgende wapens in het Album amicorum van Johan van Matenes?

P 137 fol 030r Harmann Riedesel zur Eysenbach aan Johan Rudolff Schenck (-1601), s.l. 6 januari 1596

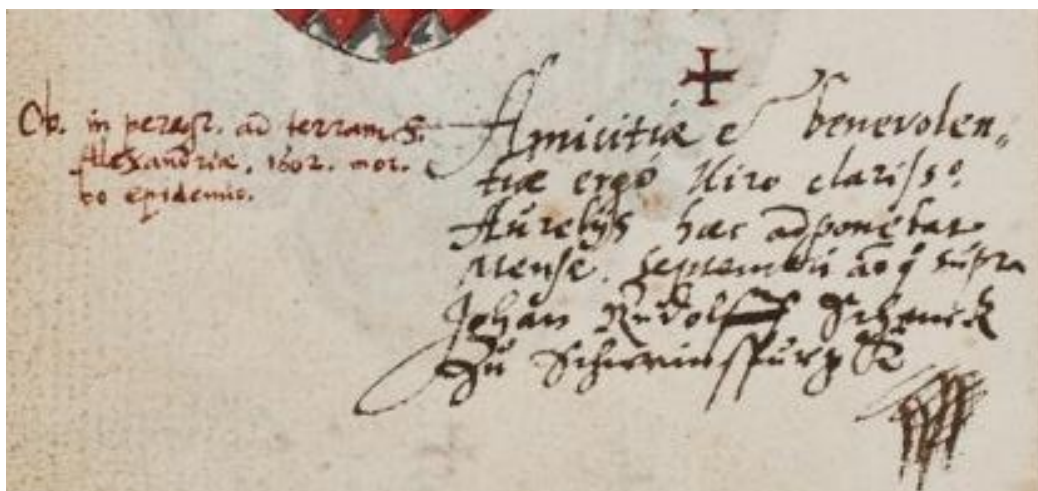

KB: Overlijdensjaar 1602.

Ob[ijt] in Alexandria gebied, 1602 overleden tijdens een epidemie

Doorsneden, A. in blauw een gouden leeuw, B. in rood boven vijf aanstotende zilveren ruiten en beneden drie uit de schildrand komende zilveren ruiten. Twee helmtekens: het rechter helmteken: een naar links gewende zilveren ezelskop met hals, de rechteroor rood, helmkleed zilver en rood; linker helmteken: een gouden rechter vlucht, beladen met het wapenschild; helmkleed: goud en blauw.

ACZ: de twee helmtekens duiden op een alliantiewapen, doorsneden A en B. Vele Riedesel-wapens hebben een ezel als wapenstuk. Misschien een sprekend wapenstuk, omdat de naam Riedesel als ried – esel uitgesproken moet worden. Rietstap spreekt over Riedesel von Eisenbach. Johan Rudolff Schenck te Schirinnsürg

P 111 fol 35r Hanns Mertz von Nürnberg voor Jeron Ruuter, s.l. 28 april 1602.

Dein Neidt, Meine Glück
voor Hieronymus Reuter

In goud een uit een eveneens gouden drieberg komende zwart geklede man met grijze baard en met aan zijn linkerschouder een vermoedelijke verworpen arm, die op de muts lijkt, het hoofd goudgekrond, waaruit een zwarte omvallende puntmuts, getopt met een gouden kwast. Helmteken: op een gouden kroon de man van het schild. Dekkleden: goud en zwart.

Rietstap: Mertz – Ratisbonne (= Regensburg).

Mertz — Ratisbonne. Coupé: au 1 d'or à un homme iss., bab. de sa., coiffé d'un bonnet albanais du même, sommé de plumes de sin.; ledit homme semant des graines; au 2 de sa. plein. C.: l'homme iss.

ACZ: deze Jeroen Reuter komt ook bij P 71 fol 123 Michael Ortt voor.

**P 108 fol 053r Carlh. Herzogk zur Munsterbergh, s.l. 1609
(Karlheinz hertog van Münsterberg).**

Gevierendeeld, 1. gedeeld, I. in goud een uit de deellijn komende zwarte halve adelaar, II. in zilver een uit de deellijn komende rode halve adelaar, 2. in goud een zwarte adelaar, 3. geschakeerd in vijf kolommen en vijf rijen van rood en zilver, de zilveren veldjes beladen met een zwarte misschien vlucht, 4. rood beladen met twee gouden linkerschuimbalken. Hartschild: misschien doorsneden, A. doorsneden van zes stukken zwart en zilver, B. ?. Drie helmtekens. Rechts: op een gouden helm twee blauwe pauwenstaarten, beladen met pauwenogen, midden: op een gouden kroon een zilveren vlucht, elke vleugel beladen met drie zwarte dwarsbalken, links: op een gouden kroon een pauwenstaart beladen met een zwarte adelaar. Dekkleden: rechts rood en zilver, links: goud en zwart.

P 107 fol 024r Marcus Antonius Welser, voor Maximilianus Kurtzius, Bourges, tussen ca 1610-1617

Gedeeld van zilver en rood, beladen met een lelie van het een in het ander. Helmteken: op een gouden kroon een vlucht, beide vleugels beladen als het schild. Dekkleden: rood en zilver.

Rietstap: Welser von Neunhof (Beieren), Welser von Riedheim (Beieren), Welser von Zinnenberg (Freiherren). Elk schild gevierendeeld. in 1 en 4 het

wapen Welser.

Heraldic exhibition: [https://archive.org/stream/heraldgenealogist01nich/ feb. 2017](https://archive.org/stream/heraldgenealogist01nich/feb.2017)).

The Society of antiquarier, waarin een verwijzing naar het album amicorum van Marcus A. Welser, 1615.

J. J. Howard, Esq. LL.D., F.S.A.

The Album Amicorum of Marcus Antonius Welser, 1616, having on the first leaf his arms, Per pale argent and gules, a fleur de lis counterchanged. Crest, On a coronet or, two wings, each parted, tinctured, and charged as the arms. Above, this motto, Amicvm. proba . Probatvm . ama. The autographs throughout the book are generally accompanied by the armorial insignia of the writers. There are also inserted many leaves, some in vellum and some in paper, from the album of Rutger Ruland, ab Haersolten, student of the laws, circ. 1640, which are also decorated with armorial insignia. Welser's friends, for the most part, date their inscriptions about twenty years earlier. They are French and Italian as well as Germans, and one Englishman occurs, who has written as follows :

Sic, Sic iuuat ire sub umbras. Arms. Azure, a pelican feeding Art: Lake. its young or. Crest, a pelican vul-

Sed forma duplex. ning herself or.

Clarissimo viro dom^o: Marco Antn Welsero in memoriam mutuce

P 105 fol 006r Christian van der Pfalz, [Birkenfeld, 1598-1654?

Gevierendeeld, 1 en 4. Pfalz, 2 en 3. Wittelsbach (Beieren). Twee schilderhouders, elk met de kop in een gesloten helm, rechts op een zwarte helmdek een gouden kroon, waarop tussen twee blauwe Wittelsbachse trompen een naar links gewende zittende roodgetongde en -kroonde leeuw, links; een blauwe helmkleed waarop een gouden kroon, waaruit met Wittelsbach/Beieren beladen antieke adelaarsvlucht, waartussen de naar rechtskijkende Pfalzer leeuw. Dekkleden: rechts rood en zwart, links: zwart en blauw.

N.B. Christian von der Pfalz-Birkenfeld-Bischweiler (von Wittelsbach). Pfalzgraf (1598-1654).

P 104 fol 066r August [von der Pfalz-Sulzbach], (1582-1632), paltsgraaf, 1613

Gedeeld, I. gevierendeeld paltsgraafschap Pfalz en hertogdom Wittelsbach/Beieren; een hartschild: in zilver een blauwe leeuw, goud genageld en gekroond (graafschap Veldenz), II. doorsneden, A. tweemaal gedeeld 1. gedeeld, in goud een ongewende zwarte leeuw (hertogdom Gulik), 2. in rood een gouden leliënkruis (hertogdom Cleve), 3. in zilver een goudgekroonde rode leeuw (hertogdom Berg), 4. gedeeld, I. in goud een geschakeerd dwarsbalk van zes kolommen en drie rijen rood en zilver (graafschap Mark), II. in zilver drie rode kepers boven elkaar (graafschap

Ravensberg), een schildvoet: goud beladen met een zwarte dwarsbalk (graafschap Meurs). Vijf helmtekens: vanaf rechts 1. een gouden uitkomende hond met zwarte vleugels en eveneens zwarte van stekels voorziene kraag, 2 en 3 zie boven, 4. een zuil als de die van het hertogdom Mark, getopt met een gouden ?hertogmuts, waarop twee zwarte buffelhorens, 5. Op een gouden ?hertogmuts een bundel pauwenveren.
 Pfalz: in zwart een gouden roodgekroonde. -getongde en -genagelde gouden leeuw. Huis Wittelsbach: zilver en blauw schuin geruit.

Gevierendeeld, I. gedeeld, I. Wittelsbach, II. hertogdom Julich
 2. gedeeld, I. hertogdom Cleve, II. hertogdom Berg
 3. gedeeld, I. graafschap Veldenz, II. graafschap Mark
 4. gedeeld, I. graafschap Ravensberg. II. graafschap Meurs
 Hartschild: Pfalz

P 103 fol 091r Johann Friderich von der Pfalz-Neuburg, s.l. 1613

Wapenbeschrijving: zie boven.

P 102 fol 98 Philipp Ludwig von der Pfalz-Neuburg (1569-1614)

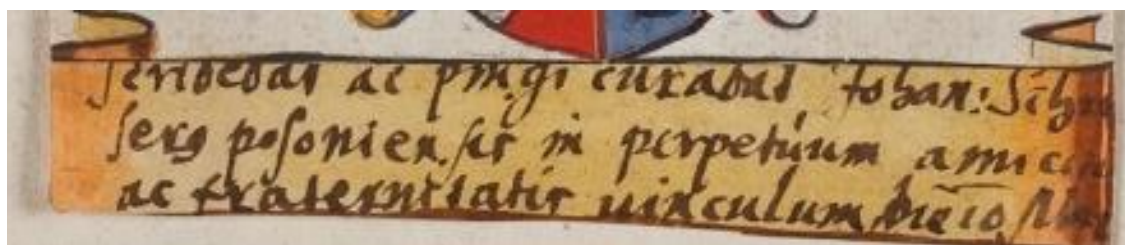
Wapenbeschrijving: zie boven.

P087 fol 075r NN= Johan Schroderus
KB leest Schre-serus

Een deel van de naam eindigt rechts en het tweede deel staat op de volgende regel.

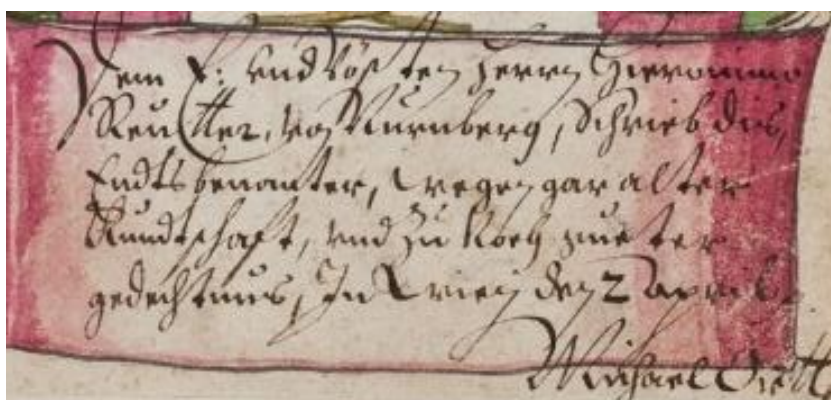
Gevierendeeld, 1 en 4. in blauw een gouden leeuw, 2 en 3. in rood een zilveren linkerschuimbalk, beladen met een gouden ster. Helmteken: op een gouden kroon een vlucht, de rechter vleugel geschuind van blauw en goud en de linker als het tweede kwartier, waartussen een uitkomende roodgetongde leeuw. Dekkleden rechts goud en blauw, en links rood en zilver,

P 71 fol 123 Michael Ortt, Orléans 2 april 1629

In het onderstaande bijschrift staat de naam Herronius Reutter, von Nurnberg, en eronder de handtekening van Michael Ortt.

In bovenstaande bijschrift:
Wer Mich lobt In Presentia
und Schändt mich In absentia
Vem sollen die Pestilentzia

ACZ: deze Jeroen Reuter komt ook bij P 111 fol 35r Hanns Mertz von Nürnbergh voor Jeron Reuter voor.